

Glazbeno stvaralaštvo i improvizacija u prvim školskim godinama

Vedriš, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2015

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:747307>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE
(Čakovec)

PREDMET: Metodika glazbene kulture

DIPLOMSKI RAD

Ime i prezime pristupnika: Petra Vedriš

**TEMA DIPLOMSKOGA RADA: Glazbeno stvaralaštvo i improvizacija u
prvim školskim godinama**

MENTOR: Branimir Magdalenić, viši predavač

Čakovec, studeni 2015.

SADRŽAJ

SADRŽAJ	1
Sažetak	2
Summary	3
1. UVOD	4
2. STVARALAŠTVO	5
2.1. Kategorije stvaralaštva	6
2.2 Stvaralaštvo u nastavnom procesu	8
3. NASTAVA GLAZBENE KULTURE	9
3.1. Glazbena kultura u razrednoj nastavi	15
3.2. Nastavni plan i program – Glazbena kultura (prva tri razreda osnovne škole)	16
4. GLAZBENO STVARALAŠTVO	24
4.1. Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe	25
4.2. Glazbeno stvaralaštvo u sustavu Carla Orffa	28
5. NAČINI DJEČJEG GLAZBENOG STVARALAŠTVA	30
5.1. Stvaralački rad u I. razredu osnovne škole.....	31
5.2. Stvaralački rad u II. razredu osnovne škole	35
5.3. Stvaralački rad u III. razredu osnovne škole	38
6. ZAKLJUČAK	42
PRIMJER NASTAVNOG SATA GLAZBENOG STVARALAŠTVA.....	43
LITERATURA.....	46
POPIS PRILOGA	48
Kratka biografska bilješka.....	50
Izjava o samostalnoj izradi rada	51

Sažetak

Cilj suvremene nastave je od učenika stvoriti ličnosti koje će se moći nositi sa zahtjevima koje pred njih postavlja moderno društvo. To se ne može postići tradicionalnom nastavom, već jednom novom i suvremenom u kojoj će se poticati razvoj stvaralaštva svakog učenika. Škola mora postati inovativna. To znači da ona prije svega mora odgajati za stvaralaštvo, a to može samo kroz stvaralački odgoj. Učitelji moraju stvarati povoljnu socio-emocionalnu klimu, razvijati divergentno mišljenje, oslobađati učenike straha evaluacije, osiguravati istodobno i vanjsku i unutarnju evaluaciju, uspostavljati odnose slobode koji omogućuju stvaralački razvoj, uključivati i navikavati učenike na stvaralački rad putem postavljanja stvaralačkih zadataka, pitanja koja će pokretati njihove stvaralačke mentalne procese i pomoći učenicima u otklanjanju blokada koje mogu izazvati inhibiciju njihovog stvaralačkog ponašanja u komunikaciji s drugim učenicima, učiteljima ili u obitelji. U glazbenoj nastavi moguće je dati mnogo više prilika učenicima za stvaralačko izražavanje, pogotovo kroz glazbenu improvizaciju. O dječjem glazbenom stvaralaštvu se u svijetu mnogo govori, ali se u našim školama u nastavnoj praksi s glazbenim stvaralaštvom ipak rijetko susrećemo. U ovom radu predstavljena je tema glazbenog stvaralaštva i improvizacije u prvim školskim godinama, detaljnije u prva tri razreda osnovne škole.

Ključne riječi: stvaralaštvo, glazbeno stvaralaštvo, improvizacija, nastava glazbe, Carl Orff

Summary

The purpose of contemporary teaching is to create pupils with personalities which can be able to respond to requirements that are set up by modern society. It isn't possible to do that with traditional teaching but with new and contemporary schools that originate development of pupils creativity. Schools need to be inovative. This means that they need to rear students for creativity and can do that only through creative teaching. Teachers need to create good socio-emotional climate, develop divergent thinking, release students from fear of evaluation, secure outer and inner evaluation, establish free relationships which allow creative development, include and accustom students to creative work through setting up creative tasks, questions that will power their creative mental processes and help them in removing blockages which can cause inhibition of their creative behaviour in communication with other pupils, teachers or family. In music teaching, it is possible to give pupils more opportunities for creative expression, especially through music improvisation. As far as children's creativity in the area of music is concerned, it is being much discussed in the world, but insufficiently present in our music classrooms. This paper features the subject of music creativity and improvisation in first school years, concentrating more on the first three classes of elementary school.

Key words: creativity, music creativity, improvisation, teaching music, Carl Orff

1. UVOD

Od škole se očekuje da učenike nauči učiti. To se ne može postići tradicionalnom nastavom, već jednom novom i suvremenom nastavom u kojoj se prvenstveno potiče kreativnost, odnosno stvaralaštvo svakog pojedinca. *Stvaralaštvo nije nešto što se može jednostavno naučiti, jer kao gotovo znanje nigdje niti ne postoji. Stvaralaštvo se može samo poticati i razvijati, ono se može odgajati (Polić, 1993).* Stvaralaštvo se također sve češće definira kao stvaranje nečeg novog, što je rezultat rada divergentnog procesa mišljenja ili trenutačnog inspiracijskog procesa, ali oba ova procesa oblici su ponašanja ličnosti koji se u biti i u osnovi moraju razvijati učenjem.

Da bi učitelji znali poticati stvaralaštvo učenika, potrebno je da i oni sami upoznaju metode i načine razvoja stvaralaštva. Poticanje stvaralaštva učitelja ne samo da je moguće, nego je i nužan preduvjet za početak promjena prema stvaralačkoj nastavi. Dobar učitelj mora ne samo poznavati postojeće nastavne metode, nego prema konkretnim prilikama i odgojnim potrebama izumiti i nove. Drugim riječima, od vrsnog se učitelja očekuje ne samo odgovarajuće znanje, nego i stvaralaštvo. Kako je kreativan učitelj središnji čimbenik u stvaranju stvaralačkih odgojnih situacija koje će omogućavati stvaralačko učenje, tako će i obostrano stvaralačko ponašanje učitelja i učenika, odnosno njihova interakcija, utjecati na razvoj stvaralačkih potencijala učenika. Tako bi učitelj trebao biti zainteresiran za pomaganje svojim učenicima. Također bi trebao biti razuman, inteligentan, fleksibilan, dosljedan, imati smisao za humor i biti sposoban učenje učiniti zabavnim. U cilju poticanja stvaralačkog talenta, učitelji se trebaju odnositi s poštovanjem prema neobičnim pitanjima koje učenici postavljaju te prema neobičnim idejama koje priopćuju. Učitelji trebaju pokazati učenicima kako njihove ideje imaju vrijednost. Učitelji trebaju pružiti učenicima mogućnost za samoinicijativno učenje i trebaju pokazivati povjerenje u takav rad.

U glazbenoj nastavi kompetencije su specifične. Učitelji trebaju biti osposobljeni za uspješno vođenje učenika u aktivnostima pjevanja, sviranja, slušanja, u provođenju glazbenih igara te u glazbenoj improvizaciji. To je moguće jedino ako su učitelji i sami prošli sve te aktivnosti i ako su stekli sve potrebne glazbene vještine aktivnim muziciranjem i upoznavanjem glazbe putem slušanja.

Na nastavi glazbe u osnovnim školama stvaralaštvo se može razvijati uključivanjem učenika u ritamsku ili melodijsku improvizaciju glasom ili uz pomoć udaraljki. To su aktivnosti u koje se učenici uvode često na nastavi, ali one traju dosta kratko te se mogu provoditi individualno ili u manjim grupama učenika. Improvizacija nastaje kada učenik sklada na licu mjesta bez pripreme. Ona može biti potpuna ili djelomična. Potpuna improvizacija podrazumijeva neko djelo učenika koje je nastalo u datom trenutku, dok djelomična improvizacija nastaje kada učenik improvizira na osnovu postojećeg obrasca.

Glazbena improvizacija se kod djece polagano počinje razvijati već u predškolsko doba ako ih potiču odrasli. Kako u rano školsko doba dječja mašta ne poznaje prepreke, tako se dijete pretvara u stvar o kojoj sluša, u oblak, pticu, životinju. Sva ta maštanja praćena su raznovrsnim zvukovima. Da se glazbeni sadržaji oblikuju u zanimljive zvukovne cjeline, bitan je samo prijedlog i dobra volja nastavnika. Dijete može stvarati glazbu (zvukove) i improvizirati, bez obzira na njegovo glazbeno znanje.

Glazbeni doživljaji započinju pokretom, ritmiziranim govorom i plesom, a kasnije prelaze i na sviranje instrumenata. Carl Orff govori kako povezivanjem glazbenog pisma i govora dijete može najlakše doći do vlastitog izražaja. Tako je i napravio izbor instrumenata koja su najprimjerenija dječjem muziciranju.

2. STVARALAŠTVO

Danas se može govoriti o postojanju dvaju osnovnih pristupa stvaralaštvu, pa tako neki autori ovaj pojam definiraju s obzirom na stvaralački proces ili produkt, dok drugi opet stvaralaštvo više povezuju s karakteristikama misaonog procesa. Prvoj skupini pripada američki psiholog Carl Rogers koji ističe da se neko djelovanje može definirati kao stvaralačko tek onda kad se iskaže u nekom vidljivom proizvodu, npr. umjetničko djelo ili kao izum. Prema *Rogersu (1985)*, stvaralaštvo uvijek ima pečat pojedinca na njegovom proizvodu, ali proizvod nije taj pojedinac, niti njegova građa, već ishod obojeg. *Ellis Paul Torrance (1962)*, smatra kako je stvaralaštvo proces

kojim se formiraju ideje ili hipoteze te otkrivaju problemi, dok *Alice Miel (1968)*, ističe kako je to promišljen proces stvaranja novih kombinacija ili modeliranje građe, pokreta, riječi, simbola ili ideja i omogućavanje da proizvod bude na neki način dostupan drugima, vizualno ili drugačije. *Irving Taylor (1959)*, se opredjeljuje ne samo za jedan pristup, nego govori o više tipova stvaralaštva. Prema njemu je ekspresivno stvaralaštvo ono koje se ostvaruje spontanim izražavanjem, npr. spontanim glazbenim stvaralaštvom i tu nije važan proizvod. U produktivnom stvaralaštvu dolazi se i do proizvoda pa je tu potrebna i određena vještina. Govori još i o inventivnom i emergentnom stvaralaštvu koji predstavljaju više tipove stvaralaštva i prisutni su kod stvaranja novih teorija ili pri dolaženju novih otkrića. *Joy Paul Guildford (1950)*, govori još i o dva tipa mišljenja, divergentnom i konvergentnom, s tim da on upravo divergentno mišljenje smatra posebno važnim za stvaralaštvo. U konvergentnom mišljenju uvijek se nastoji doći do jednoznačnog rješenja nekog problema, dok je u divergentnom mišljenju broj rješenja neograničen. Do izražaja dolazi sposobnost stvaranja novih oblika, formuliranja većeg broja različitih odgovora na neko pitanje ili problem te povezivanje elemenata koji se inače smatraju raznolikima.

2.1. Kategorije stvaralaštva

Postoje četiri osnovne kategorije stvaralaštva. To su kreativna osoba, kreativni produkt, kreativno djelo i kreativna okolina (Rhodes, prema Arar, Rački, 2003). Sve ove kategorije su povezane i međusobno zavisne. Kreativne osobe povezuju sljedeće osobine: tolerancija na neodređenost, otvorenost novim iskustvima, spremnost na rizike, snaga uvjerenja u sebe i ustrajnost (Arar, Rački, 2003). Važne su i intelektualne sposobnosti. Kao sposobnosti visokog nivoa najčešće se izdvajaju sposobnost pronalaženja problema, selekcija strategije i sposobnost efikasne evaluacije. Ako se uočava potreba za novim produktom znači da se pronalazi problem, a ako se zna kad upotrijebiti konvergentno, a kad divergentno mišljenje, onda se dolazi do sposobnosti selekcije strategije. Kako bi se moglo odrediti koje su ideje vrijedne za daljnju razradu potrebna je i sposobnost efikasne evaluacije. Sam tijekom stvaralačkog djelovanja naziva se stvaralački proces.

Postoje četiri faze u procesu stvaralačkog mišljenja (Wallace, prema Arar, Rački, 2013):

1) Preparacija

- U ovoj se fazi uočava problem i formuliraju zadaci te se na takav način priprema stvaralački rad.

2) Inkubacija

- Ovo je faza u kojoj dolazi do sazrijevanja prikupljenih podataka.

3) Iluminacija

- U ovoj fazi dolazi do iznenadnog otkrića, uviđanja, ideje rješenja.

4) Verifikacija

- U fazi verifikacije prihvaćeno djelo, ideja ili rješenje se evaluira, dotjerava i provjerava.

Svako se stvaralačko djelo vrednuje. Temeljna mjerila vrednovanja stvaralačkog djela su originalnost, prikladnost, fluentnost i fleksibilnost. Originalnost znači sposobnost davanja rijetkih ili posve novih ideja, dok prikladnost znači da se utvrđuje odgovara li proizvod kontekstu. Fluentnost znači sposobnost obrađivanja informacija na različite načine, a fleksibilnost predstavlja sposobnost elastičnog mišljenja te korištenja više puteva za rješavanje problema ili stvaranje ideja. Posljednja, ali vrlo značajna kategorija je stvaralačka okolina. Okolina može poticajno djelovati na stvaralačko izražavanje pojedinca ako u njoj do izražaja dolazi prihvaćanje inicijativa, ohrabrivanje, iskazivanje povjerenja, podržavanje samostalnosti i tolerancija. *Ako su više izraženi kritika, ograničavanje u djelovanju, pritisci, stereotipija ili upotreba sile onda takva okolina nije povoljna za stvaralačko djelovanje (Marjanović, 1972).*

2.2 Stvaralaštvo u nastavnom procesu

Društvo, obitelj i škola važni su činitelji razvoja stvaralačkih sposobnosti pojedinca. Stvaralaštvo se može razvijati u školama u kojima se njeguje rasprava, dijalog, istraživanje, razmjenjivanje ideja, rasuđivanje, mišljenje i stvaranje novih ideja, pogleda i postupaka. Današnja se škola nažalost još uvijek često ponaša kao zatvoren sustav poučavanja pri čemu se učitelji radije priklanjaju tradicionalnim i propisanim sadržajima, umjesto alternativnim i stvaralačkim programima. Učitelji se najčešće koriste samo sadržajem informacija koje prenose učenicima bez želje za slobodnijim pristupom temama, ne dajući slobodu invenciji i imaginaciji učenika, otvorenosti komunikacije na relaciji između učenika i učitelja. Postavlja se pitanje je li realno očekivati da u takvom ozračju može doći do značajnijih pomaka u razvoju stvaralačkih sposobnosti učenika. U školama bi trebalo razgovorom, zajedničkim planiranjem s učenicima, postavljanjem neobičnih pitanja ili ideja, prihvaćanjem učeničke inicijative, njihovih različitih rješenja te pristupa, osigurati ozračje koje će učenike poticati na stvaralački rad. Da bi učitelj mogao razvijati stvaralačke sposobnosti kod učenika, on mora biti motiviran te imati potrebna znanja i vještine koje su potrebne za uspješno djelovanje na tom području. Atmosfera koja vodi stvaralačkom razvoju je ona u kojoj se poštuju potrebe učenika za samostalnim radom, u kojoj se hrabre samostalni pothvati, podržavaju i ohrabruju neobične ideje i odgovori, a pogreške se iskorištavaju kako bi se pomoglo učenicima da ih shvate i uče na njima. To je atmosfera u kojoj se učenicima daje vremena da misle o svojim idejama i u kojoj se njeguje topla podržavajuća komunikacija koja omogućuje slobodu i sigurnost u izražavanju i mišljenju te klima međusobnog poštivanja i prihvaćanja među učenicima. Učitelj koji ima „pedagoškog smisla“ za stvaralaštvo, pomoći će učeniku otkriti ne samo nove činjenice, pojave, nove ideje drukčije pristupe rješavanju nekog problema ili stjecanju neke nove sposobnosti, nego i da učenik otkrije sam sebe, neku svoju sklonost i skrivenu mogućnost.

Slika 1. Razredna klima međusobnog poštivanja i prihvatanja

3. NASTAVA GLAZBENE KULTURE

Glazba je vrlo značajan dio ljudske kulture i zato ima svoje mjesto u općem odgoju i obrazovanju. Nastava glazbene kulture u središte pozornosti stavlja učenikovu glazbenu aktivnost, bilo da je to pjevanje, sviranje ili slušanje. Ona mora učeniku osigurati doživaljaj glazbe, učiti ga o glazbi, obogatiti njegov osjećajni svijet, ali i umjetnički senzibilitet. *Dijete glazbeno djelo doživljava najprije fiziološki i emocionalno. Za njega je u trenutku slušanja ili muziciranja važno da se osjeća lijepo. Tek ciljanim i kvalitetnim vođenjem učitelja prvotni doživljaj može prerasti u glazbeno-estetski doživljaj (Vidulin-Orbanić, 2008).*

Slika 2. Dječji doživljaji glazbe

U nižim razredima osnovne škole glazba mora imati svrhu poticanja pozitivnih emocija učenika, osjećaja pripadnosti i zajedništva. Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006)*, nastavu glazbene kulture prožimaju dva temeljna načela: jedno je *psihološko*, a drugo *kulturno-estetsko*. Psihološko načelo nam govori da učenici u pravilu vole glazbu i da se njome žele aktivno baviti, odnosno pjevati i svirati, dok nam kulturno-estetsko načelo govori da nastava glazbe učenika mora pripremati za život, odnosno osposobiti ga da bude kompetentan korisnik glazbene kulture.

Program nastave glazbene kulture je otvoren, pa učitelj ima slobodu da uz obvezne sadržaje sam oblikuje dio nastave prema željama i mogućnostima učenika. Obvezni dio nastavnog sadržaja mora obuhvaćati slušanje i upoznavanje svih javnih oblika glazbe, od umjetničke, preko narodne, pa sve do popularnih žanrova svih vrsta. Također, popise pjesama u nastavnom području pjevanja treba shvaćati kao preporuku, pošto ga obvezuje samo naznačena količina pjesama.

Uz redovnu nastavu, u osnovnoj školi nastava glazbe uključuje i izbornu nastavu, izvannastavne aktivnosti i nastavu izvan učionice. U izbornu nastavu i izvannastavne aktivnosti svrstavamo zbor, folklor, ples, vokalne i instrumentalne skupine, glazbenu slušaonicu i raznovrsne glazbene projekte. U nastavu izvan učionice svrstavamo posjete raznim glazbenim priredbama.

Slika 3. Dječji školski zbor

Slika 4. Dječji školski folklor

Slika 5. Dječja vokalno – instrumentalna skupina

Slika 6. Dječja glazbena priredba

Nastava glazbe mora se odvijati u ugodnom ozračju, pa bi se tako trebao napustiti uobičajeni raspored sjedenja i učionica doživjeti kao slobodan prostor u kojem učenici mogu sjediti, ali što je i još važnije, hodati i kretati se, odnosno plesati i koračati. Također, nastava glazbe mora biti lagana i ugodna aktivnost koja kod

učenika stvara dojam opuštenosti, kako bi se mogli prepustiti djelovanju glazbe i o njoj slobodno razgovarati.

Slika 7. Glazbena učionica (opuštena, ugodna, topla atmosfera)

Pjesme se uče po sluhu, a naučene pjesme se pjevaju tako da se gledaju note, kako bi učenici notne slike mogli povezati s kretanjem melodije. Cilj je postići lijepo i izražajno pjevanje u kojem se čuje jasan izgovor teksta i ostvarena glazbena interpretacija. Neke pjesme mogu koristiti za uvježbavanje intonacije dura i mola, pjevanjem solmizacijom. Intonacijske i ritamske pojave osvješčuju se na naučenim pjesmama. Dakle, prema *Rojko (2004)*, glazbeni pojmovi i pojave se ne definiraju, već se učenicima predstavljaju onako kako ih oni vide.

Skladbe se slušaju postupkom aktivnoga slušanja. Učenici imaju zadatak pratiti kretanje teme, odnosno melodije, zatim ritam, tempo, dinamiku i druge glazbene značajke koje zadaje učitelj. Na temelju slušanja skladbi upoznaju se i glazbala. Za svako je glazbalo potrebno imati više glazbenih primjera.

Cjelinu *Slobodno, improvizirano ritmiziranje, kretanje na glazbu, ples i sviranje* učitelj ostvaruje slobodno. Učeničko sudjelovanje u ovakvim glazbenim

djelatnostima pospješuje izoštravanje glazbenih sposobnosti (ritamskih, intonacijskih) i senzibilnosti za glazbu.

Glazbene vrste se upoznaju tako da se za svaku vrstu uče tek dva do tri stavka. Svode se na određenje vrste, glavne značajke i glavne skladatelje. Primjeri se slušaju višekratno i u cjelini.

Cilj nastave glazbe u općeobrazovnoj školi je uvođenje učenika u glazbenu kulturu, upoznavanje osnovnih elemenata glazbenoga jezika, razvijanje glazbene kreativnosti, uspostavljanje i usvajanje vrijednosnih mjerila za (kritičko i estetsko) procjenjivanje glazbe (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006).

Zadaće nastave glazbene kulture (Nastavni plan i program za osnovnu školu, 2006):

Učenike treba:

- 1. Upoznati (metodički vođenim slušanjem) s različitim glazbenim djelima.*
- 2. Upoznati s osnovnim elementima glazbenoga jezika.*
- 3. Poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje).*
 - Zadaća pjevanja pjesama u prvom je redu pjevanje kao takvo, a ne (samo) učenje pjesme.*
 - Zadaća sviranje jest sviranje kao takvo, a ne (samo) učenje konkretnoga glazbenog komada.*
 - Zadaća slušanja jest razvoj glazbenog ukusa, ali i upoznavanje konkretnih glazbenih djela i odlomaka.*
 - Zadaća glazbenoga opismenjivanja je stjecanje samo osnovnih obavijesti o notnom pismu.*
 - Zadaća obradbe glazbenih vrsta i oblika u prvom je redu aktivno slušanje glazbe. Sami su oblici i vrste pritom u drugome planu i verbalno znanje o njima u načelu ne ide dalje od onoga što se može sluhom otkriti na glazbenom primjeru.*

3.1. Glazbena kultura u razrednoj nastavi

U nastavi glazbe, razrednoj nastavi pripadaju prva tri razreda osnovne škole. Nastava glazbene kulture temelji se na područjima *pjevanja, sviranja, slušanja glazbe i glazbene kreativnosti*. Nastavno područje pjevanja razvija osjećaj točne intonacije i ritma, glazbeno pamćenje i samopouzdanje. Pjevanje podrazumijeva kontinuirano izvođenje pjesama bez obvezatnoga zapamćivanja teksta. Nastavno područje sviranja razvija osjećaj ritma, metra, precizne koordinacije i suradnje. Prema *Šamanić (n.d.)*, ritam predstavlja vremensku organizaciju u glazbi, a nastaje notama koje su različitog trajanja i naglašenosti, dok se glazbeni metar razlikuje po broju dijelova i može biti dvodoban, trodoban, četverodoban, peterodoban i šesterodoban. Nastavno područje slušanja glazbe razvija sposobnost slušne koncentracije, specifikacije sluha (mogućnost prepoznavanja zvukova i boja različitih glasova i glazbala), analize odslušanog djela i uspostavlja osnovne estetske kriterije vrednovanja glazbe. Nastavno područje glazbene kreativnosti izoštrava pojedine glazbene sposobnosti (intonacija, ritam), razvija senzibilitet za glazbu, potiče maštovitost glazbenoga izraza i samopouzdanje pri iznošenju novih ideja. Ključni pojmovi se rabe na razini prepoznavanja. Oni se ne definiraju, niti se obrazlažu teorijski.

Prema *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006)*, učenici tijekom prva tri razreda trebaju:

- uočiti i slušno razlikovati visinu tona / viši i niži ton/ i trajanje tona /duži i kraći ton
- slušno razlikovati i odrediti dinamiku skladbe / tiho, glasno/ i odrediti tempo skladbe / polagano, umjereno, brzo
- razvijati intonativne i ritamske sposobnosti
- razvijati glazbeno pamćenje
- prepoznati i slušno razlikovati vokalnu, instrumentalnu i vokalnoinstrumentalnu glazbu
- prepoznati i slušno razlikovati izvodilački sastav skladbe / zvuk pojedinačnih glazbala na razini prepoznavanja
- razvijati glazbeni izričaj
- razvijati zvukovnu radoznalost i glazbenu kreativnost
- obogaćivati emocionalni svijet i izoštravati umjetnički senzibilitet

- razvijati glazbeni ukus uspostavljanjem vrijednosnih kriterija za kritičko i estetski utemeljeno procjenjivanje glazbe

3.2. Nastavni plan i program – Glazbena kultura (prva tri razreda osnovne škole)

Slika 8. Naslovna stranica Nastavnog plana i programa za osnovnu školu

Prema Nastavnom planu i programu za osnovnu školu (2006):

I. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Ljiljana Goran: *Semafor*; Vera Gerčik: *Kišica*; Hristo Nedjalkov: *Jesen*; Janez Bitenc: *Mlinar Mišo*; Vladimir Tomerlin: *Združena slova*; Zlatko Špoljar: *Veseljak*; Dragutin Basrak: *Padaj padaj snježiću*; Janez Bitenc: *Tika-taka*; Primož Ramovš: *Dijete pjeva*; Stjepan Mikac: *Prvoškolci*; Makso Pirnik: *Zvončić u proljeće*; Milan Majer: *Ale, bale, biri*; Josip Kaplan: *Čestitka majčici*; Josip Kaplan: *Zeko pleše*.

Narodne:

Iš, iš, iš, ja sam mali miš; En ten tini; Teče, teče bistra voda; Moj dom; Dječja poskočica; Sveti Niko svijetom šeta; Spavaj mali Božiću; Djeca i maca; Kad si sretan; Mi smo djeca vesela; Pliva riba; Kako se što radi.

Ključni pojmovi: brojalice, glazbena igra, dječja pjesma (umjetnička, narodna), solopjevač.

Obrazovna postignuća: izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama; percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, visinu tona (viši i niži ton), pratiti smjer kretanja melodije (uzlazno, silazno).

NAPOMENA: Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece. Obraditi najmanje 15 pjesama.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma – ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- sviranje doba – sviranje doba kao pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama

Ključni pojmovi: brojalice, ritam, dobe, nazivi ritamskih udaraljki kojima sviramo.

Obrazovna postignuća: izvoditi ritam i dobe jednostavnih pjesama i brojalice.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović – Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*; Ludwig van Beethoven: *Ptičja tuga*; Jean-Baptiste Lully: *Dok mjesec sja* (dječji zbor); Robert Schumann: *Divlji jahač* (iz *Albuma za mlade*, op.68); Robert Schumann: *Radostan seljak* (iz *Albuma za mlade*, op.68); Dmitrij Šostakovič: *Koračnica*; Miroslav Miletić: *Bubnjar*; Modest Petrovič Musorgski: *Ples pilića* (iz ciklusa *Slike s izložbe*); Camille Saint-Saëns: *Pijetao i kokoši* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Ludwig van Beethoven: *Za Elizu* (samo tema); Wolfgang Amadeus Mozart: *Sonata za klavir u A-duru*, KV 331, 3. stavak (Alla Turca); Sergej Prokofjev: *1. simfonija u D-duru* („Klasična“), op.25: 3.stavak *Gavota*; Pero Gotovac: *En ten tini*; Boris Krnic: *Medo pleše*; Bela Bartok: *Igra*.

Narodna: *Narodi nam se*.

Ključni pojmovi: skladba, pjevanje (pjevač, zbor), sviranje (pojedina glazbala, orkestar), himna.

Obrazovna postignuća: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (percipirati izvodilački sastav, tempo, dinamiku, ugođaj).

NAPOMENA: Upoznati najmanje 5 - 10 novih skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedinačnim sposobnostima učenika. Po izboru učitelja, a prema raspoloživu vremenu, slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

- improvizacija **ritma**
 - izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom, spontano izgovorenim skupinama glasova, udaraljka...
 - slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima učenici raspoložu
 - slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom

- improvizacija **melodije**
 - slobodni improvizirani dijalozi glasom
- improvizacija **pokretom**
 - male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret
- **tonsko slikanje**
 - obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala, prema izboru učenika
 - oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom

Ključni pojmovi: kreativnost, pokret, zvuk.

Obrazovna postignuća: izmišljati male ritamske / melodijske cjeline, realizirati ih glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika.

II. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

V. Stojanov: *Jesenska pjesma*; Zlatko Špoljar: *Proljetna pjesma*; Mario Bogliuni: *Snjegović*; Lazarova-Ruml-Jerabkova: *Ruke*; Zlatko Grgošević: *Cin, cin, cin*; Zlatko Grgošević: *Sveti Juraj*; Vladimir Tomerlin: *Izgubljeno pile*; *Brzjav*; Jakov Gotovac: *Dom*; Josip Kaplan: *Pred majčinom slikom*; Marija Matanović: *Molba gljive muhare*; Stjepan Mikac: *Sve bih dao kad bih znao*; Giovanni Battista Pergolesi: *Gdje je onaj cvijetak žuti*; Josip Lulić: *Moj djed*; *Ukolu je sestrice*; Maria Cukierówna: *Tramvaj – auto – vlak*, Emil Cossetto: *Doš'o, doš'o, Juro je*.

Narodne:

Pljesnimo svi zajedno; *Pliva riba*; *Blistaj, blistaj zvijezdo mala*; *Pjevala je ptica kos*; *Junak Janko*; *Proljetna pjesma*; *Ja posijah lan*; *Jedna vrana gakala*; *Radujte se narodi*; *Miš mi je polje popasel*; *Muzikaš*; *Mali ples*.

Ključni pojmovi: ton.

Obrazovna postignuća: izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama, percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, slušno razlikovati pjesme različitog tempa i dinamike, percipirati visine i trajanja tonova.

NAPOMENA: Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece. Obraditi najmanje 15 pjesama.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma – ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- sviranje doba – sviranje doba kao pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama

Ključni pojmovi: nazivi ritamskih udaraljki kojima sviramo.

Obrazovna postignuća: svirati i razlikovati ritam i dobe obrađenih brojalica i pjesama.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović – Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*; Robert Schumann: *Vojnička koračnica* (*Album za mlade*, op.68); Franz Schubert: *Uspavanka* (dječji zbor+klavir); Ivo Lothka Kalinski: *Stari dubrovački plesovi*; Josip Magdić: *Mali zoo* (Leptir, Muha, Pauk); Antonio Vivaldi: *Zima*; Camille Saint-Saëns: *Klokani, Akvarij, Fosili* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Nikolaj Rimski-Korsakov: *Bumbarov let* (*Priča o caru Saltanu*); Leopold Mozart: *Dječja simfonija* (svi stavci, ali pojedinačno); Wolfgang Amadeus Mozart: *Menuet* (3. stavak, *Mala noćna muzika* KV 525); Aram Hačaturijan: *Ples sa sabljama* (iz baleta *Gajane*); Giovanni Battista Pergolesi: *Gdje je onaj cvijetak žuti* (dječji zbor); xxxx: *Radujte se narodi*; xxxx: *Svim na zemlji mir, veselje*; Robert Schumann: *Proljeće*; Johann Strauss: *Jelačić koračnica*; Branimir Sakač: *Instrument čarobnjak*.

Ključni pojmovi: pojedina glazbala, solist, dirigent, skladatelj.

Obrazovna postignuća: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (izvodilački sastav, tempo, dinamika, ugođaj).

NAPOMENA: Upoznati najmanje 5-10 novih skladbi/na razini prepoznavanja, prema individualnim sposobnostima učenika, te po izboru učitelja. Prema raspoloživom vremenu slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

- improvizacija **ritma**
 - izmišljanje malih ritamskih/meloritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom, spontano izgovorenim skupinama glasova, udaraljka...
 - slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, instrumentima kojima učenici raspolažu
 - slobodni improvizirani dijalozi instrumentima i glasom
- improvizacija **melodije**
 - slobodni improvizirani dijalozi glasom
- improvizacija **meloritamskih cjelina**
 - slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku
- improvizacija **pokretom**
 - male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret
- **tonsko slikanje**
 - obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
 - oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom

Ključni pojmovi: ritamske, melodijske i meloritamske cjeline.

Obrazovna postignuća: improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; oponašati zvukove slobodnom improvizacijom.

III. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Antun Mihanović – Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*; Arsen Dedić: *Sretna Nova godina*; Branko Starc: *Zvončići-ći*; Nikša Njirić: *Godišnja doba*; Rajko Ećimović: *Saonice male Sanje*; Lovro Županović: *Zapjevajmo složno svi*; Branimir Mihaljević: *Zeko i potočić*; Marija Matanović: *Proljeće u srcu*; M. Brajša Rašan: *Moja majka*; Ljudevit Gaj: *Oj, Hrvatska, oj*; André-Ernest-Modeste Grètry: *Magarac i kukavica*; xxxx: *Bumbari i pčele*; Vatroslav Kolander: *Jesenska*.

Narodne:

Nesla dekla v melin; *Pjesma u kolu*; *Kriči, kriči, tiček*; *Pleši, pleši poskoči*; *Prijateljstvo pravo*; *Mali ples*; *U to vrijeme godišta*; *U kolu*; *Na kamen sjela Ljubica*; *Sunce sije, kiša će*; *Cin can cvrgudan*; *Jednu sem ružu mel*; *Ftiček veli*; *Proljetno kolo*; *Sadila sam bosiljak*; *Kiša pada*; *Raca plava po Dravi*; *Ode zima*.

Ključni pojmovi: domoljubna pjesma.

Obrazovna postignuća: izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama, percipirati, izvoditi i slušno razlikovati pjesme u različitom tempu i dinamici, percipirati visine i trajanja tonova.

NAPOMENA: Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući načelo zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece. Obraditi najmanje 15 pjesama.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma – ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- sviranje doba – sviranje doba kao pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama

Ključni pojmovi: ritam, dobe.

Obrazovna postignuća: izvoditi ritam i dobe naučenih pjesama; razlikovati ritam i dobe.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović – Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*; Wolfgang Amadeus Mozart: *Čežnja za proljećem* (dječji zbor); Wolfgang Amadeus Mozart: *Das klinget so herrlich das klinget so schön – zbor sa zvončićima* (iz opere *Čarobna frula*: Finale 1. čina); Andrè-Ernest-Modeste Grètry: *Magarac i kukavica* (dječji zbor); Emil Cossetto: *Moja diridika* (zbor i tamb. ork.); Fortunat Pintarić: *Dudaš*; Rudolf Matz: *Stara ura igra polku*; Rudolf Matz: *Elegija i humoreska*; Antonin Dvorák: *Humoreska*; Camille Saint-Saëns: *Labud* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Camille Saint-Saëns: *Pijanisti* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Camille Saint-Saëns: *Slon* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Camille Saint-Saëns: *Završna koračnica* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Ivo Lothka Kalinski: *Gudba za kolo horvatsko*; Sergej Prokofjev: *Peća i vuk*; Luigi Boccerini: *Menuet*; Petar Iljič Čajkovski: *Ples šećerne vile*.

Ključni pojmovi: oblik skladbe (dvodjelna i trodjelna pjesma, solopjesma strofnog oblika).

Obrazovna postignuća: slušno percipirati glazbeno izražajne sastavnice skladbe (izvodilački sastav, tempo, dinamika, ugođaj i glazbeni oblik).

NAPOMENA: Upoznati najmanje 5 - 10 novih skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedinačnim sposobnostima učenika, te po izboru učitelja. Prema raspoloživom vremenu, slušanje i upoznavanje još pokoje skladbe.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

- improvizacija **ritma**
 - izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih govorom, spontano izgovorenim skupinama glasova, udaraljka...

- slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima učenici raspolažu
- slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom
- improvizacija **melodije**
 - slobodni improvizirani dijalozi glasom
 - improvizacija meloritamskih cjelina
- improvizacija **meloritamskih cjelina**
 - slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku
- improvizacija **pokretom**
 - male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret
- **tonsko slikanje**
 - obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru učenika
 - oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom

Ključni pojmovi: kreativnost, pokret, zvuk.

Obrazovna postignuća: improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru učenika; oponašati zvukove slobodnom improvizacijom.

4. GLAZBENO STVARALAŠTVO

Glazbeno stvaralaštvo odnosi se prije svega na stvaranje pojedinaca najčešće s namjerom da se stvori određeno glazbeno djelo koje predstavlja zatvorenu cjelinu sa svojim početkom, sredinom i krajem. Glazbeno je djelo određeno oblikovanje vremenskog protjecanja, zvukovna tvorevina koja ispunjava odsječak vremenskog kontinuuma određenim redosljedom i karakterom svojih vremenskih faza (Lissa,

1969). Taj plan redosljeda faza i njihovih izmjeničnih odnosa se smatra općom formom glazbenog djela. Sadržaj pojma glazbeno djelo krije i mogućnost fiksiranja u notnom pismu, prema kojem se djelo uvijek iznova očitava i u izvedbi konkretizira. Možemo reći da postoji jedno glazbeno djelo, a da njegovih izvedbi može biti beskonačno mnogo.

Improvizirana glazba pak nastaje spontanom stvaranjem i nema namjeru da se dodatno prerađuje. Kod improvizirane glazbe zapisivanje nije moguće jer je ona proizvod tog trenutka i to ju čini jedinstvenom i neponovljivom. Izvođenje takve glazbe karakteristično je za Istočne kulture, a pojavljuje se i u džez glazbi.

Slika 9. Dječje improviziranje i stvaranje glazbe

4.1. Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe

Učenici se stvaralaštvom u nastavi mogu baviti na različite načine. Mogu mijenjati poznate pjesme, stvarati jednostavne melodije, kreirati melodije na zadani tekst, improvizirati na različitim melodijskim instrumentima ili udaraljka. U prvim školskim godinama s učenicima treba često izvoditi stvaralačke aktivnosti. One se mogu izvoditi individualno ili grupno. Kod individualnih aktivnosti, učenici samostalno istražuju zvukove te ih individualno improviziraju. Kod grupnih

aktivnosti, učenici mogu osmišljavati kratka djela. Trebaju im se dati jasne upute, odnosno, odrediti zadani elementi djela kojeg osmišljavaju. U takvim improvizacijama učenici koriste različite udaraljke ili vlastito tijelo kao instrument, pri čemu se koriste pljeskanjem, pucketanjem prstiju, zviždanjem.

Slika 10. Grupna glazbena aktivnost

Dječja orijentacija se prema improvizaciji mijenja s dječjom dobi (Kratus, 1991, prema Svalina, 2010). Prema Kratusu, postoji sedam improvizacijskih razina:

- Prva razina je ona na kojoj učenici na instrumentima istražuju različite kombinacije zvukova. Tijekom tog njihovog istraživanja postepeno otkrivaju i kombinacije zvukova koje uspijevaju ponoviti. Kratus ovu razinu smatra prvom stepenicom prije prave improvizacije.
- U drugoj razini govori o improvizaciji koja je orijentirana na proces, što znači da učenici stvaraju glazbu zbog svog zadovoljstva, ne vodeći računa o publici koja ih sluša. Počinju se javljati prvi povezani glazbeni obrasci, pri čemu se učenike mora naučiti kako te obrasce organizirati u veće glazbene cjeline.
- U trećoj razini govori o improvizaciji koja je orijentirana na produkt. Obrasce učenici počinju upotrebljavati na cjelovitiji način, a djela koja improviziraju

počinju biti prihvaćena i od strane publike. Kratus smatra da je na ovoj razini moguća i grupna improvizacija, a tu razinu mogu dostići djeca oko devete godine života.

- Četvrta razina je razina fluidne improvizacije, što znači da su učenici postigli tehničku vještinu na instrumentu na kojem improviziraju i mogu početi stilski improvizirati.
- Petu razinu smatra razinom strukturalne improvizacije koja je dosegnuta u trenutku kad učenici mogu primijeniti strukturalne tehnike, kao što su razvoj ili variranje u improvizaciji.
- Šestu razinu predstavlja kao razinu stilističke improvizacije na kojoj su učenici nakon upoznavanja melodijskih, harmonijskih i ritamskih karakteristika određenog stila postigla vještinu upotrebe tih karakteristika u improvizaciji i u stanju su improvizirati vješto u zadanome stilu.
- Sedmu razinu naziva osobnom improvizacijom zato što smatra da ju samo rijetki improvizatori mogu doseći. Ona se dostiže kad glazbenik u improvizaciji stvori novi, originalni improvizacijski stil.

Učenike bi u vještinu improviziranja trebalo uvoditi tako da se vodi račun o ovim razvojnim razinama. Tako je u glazbenu improvizaciju moguće uvoditi i djecu od najmlađe dobi.

Slika 11. Glazbena improvizacija djece najmlađe dobi

4.2. Glazbeno stvaralaštvo u sustavu Carla Orffa

Slika 12. Carl Orff

Carl Orff (1895. – 1982.) je bio njemački skladatelj, pedagog i dirigent. Rođen je u Münchenu, gdje se i školovao. U njegovoj koncepciji dječje glazbeno stvaralaštvo ima posebno mjesto. On se dvadesetih godina prošlog stoljeća počeo zanimati za glazbenu pedagogiju. S tom je svrhom osnovao plesnu školu u Münchenu gdje je počeo provoditi svoje zamisli o mogućnostima povezivanja glazbe s pokretom te je učenicima htio omogućiti da sami izvode i stvaraju glazbu. Dakle, osnovni cilj njegovog sustava je omogućiti svakom djetetu da se glazbom izrazi samostalno ili kao član neke grupe. *Dijete može stvarati glazbu (zvukove) bez obzira na svoje poznavanje notnog pisma, slušanjem prema načelu nesputane improvizacije (Košta, Desnica, 2013).* Prema Orffu, nesputana improvizacija je kreativnost koju glazbeno znanje ne sputava. Pokret je taj koji mora biti jednostavan, nesputan i kreativan. Smatra da glazbeni doživljaji započinju pokretom, ritmiziranim govorom i pjevanjem, a kasnije se prelazi i na sviranje instrumenata. Orff je zapisao: *Metodika je povezana s pentatonikom koja je bliska djetetovom biću. U tom, mentalno*

prikladnom okviru, dijete može najlakše doći do vlastitog izražaja, bez opasnosti da na njega značajnije utječe tuđa, druga glazba.

Carl Orff uveo je jednostavnije instrumente, odnosno udaraljke, od kojih su neke vrste već postojale, a neke je tek trebalo konstruirati. Prva ideja mu je bila da osmisli melodijske udaraljke po uzoru na indonezijski Gamelan orkestar, ali je nakon što je na poklon dobio afričku marimbu odlučio napraviti sličan, ali jednostavniji glazbeni instrument koji je nazvan ksilofon. Izbor instrumenata za koje je smatrao da su najprimjerenija dječjem muziciranju sadrži ksilofon, blok flautu, zvonca, timpane, različite udaraljke, triangel, činele, kastanjete, štapiće i drugo. Dokazao je da se s takvim instrumentima može postići visok stupanj muziciranja u ranoj dječjoj dobi.

Slika 13. Orffov instrumentarij

Na temelju prvih iskustava, Orff razvija svoju ideju o elementarnoj glazbi koja je po njemu povezana s pokretom, plesom i govorom. *Elementarna glazba nije nikada sama glazba, nego forme u kojima su s glazbom ujedinjeni i pokret, ples i govor. To je glazba koju netko sam stvara, u kojoj nismo slušatelji, nego sudjelujemo u njoj. Ona nije sofisticirana, ne uključuje velike arhitektonske strukture nego male forme, ostinato i rondo (Orff, 1963, prema Košta i Desnica, 2013).* Njegova početna točka je ritam koji se izvodi ili improvizira na raznim udaraljka, a melodijski se

materijal u početku temelji samo na tri tona, a kasnije proširuje na pentatonsku i dursku ljestvicu. Tako smatra da se djecu vodi kroz nekoliko faza glazbenog razvoja:

- Prva faza je otkrivanje zvukova i pokreta.
- Druga faza je imitacija, gdje djeca razvijaju ritamske vještine ritmiziranim govorom, korištenjem tijela kao instrumenta, slobodnim ili ritmiziranim pokretom u prostoru, pjevanjem i sviranjem instrumenata. U ovoj se fazi za sviranje koriste ritamske i melodijske udaraljke i blok flaute.
- Treća faza je improvizacija i u njoj se vještine razvijaju do nivoa gdje djeca mogu samostalno oblikovati nove obrasce, kombinirati ih i doprinijeti grupnoj aktivnosti u kojoj se razvijaju upravo improvizacijske vještine.
- Četvrta i posljednja faza je stvaranje u kojoj dolazi do kombinacije materijala iz prethodnih faza, tako da se stvaraju nove male forme. Na novi se način i transformiraju literarna djela koja se trebaju preoblikovati u malo glazbeno kazalište.

5. NAČINI DJEČJEG GLAZBENOG STVARALAŠTVA

Glazbena improvizacija se kod djece polagano počinje razvijati već u predškolsko doba ako ih potiču odrasli. Kako u rano školsko doba dječja mašta ne poznaje prepreke, tako se dijete pretvara u stvar o kojoj sluša, u oblak, pticu, životinju. Sva ta maštanja praćena su raznovrsnim zvukovima. Da se glazbeni sadržaji oblikuju u zanimljive zvukovne cjeline, bitan je samo prijedlog i dobra volja nastavnika.

Za početne glazbene improvizacije bitno je izabrati prikladne početne sadržaje. *Oponašanje ritmičkih motiva i fraza udaranjem o klupu, tapkanjem o pod ili lupkanjem o leđa u lancu (igra telegrafa) mogu se zamijeniti s beskrajnim kombinacijama ritmičkog govora, a sastavljanje melodija na instrumentu ili pjevanjem, potrebno je u početnim igrama nadomjestiti djeci mnogo bližim, na*

primjer, igrama sa zvukovnim bojama svakojakih izvora i kvantiteta (Makjanić, 1987).

Učenici s veseljem prihvaćaju učiteljevo sudjelovanje u govornim i zvukovnim igrama, a njegovi poticaji i pohvale potiču učenike na maštovita ostvarenja. Ta ostvarenja učitelj s veseljem sluša i vrednuje zajedno s učenicima.

Slika 14. Zajedničko sudjelovanje učitelja i učenika u zvukovnoj igri

5.1. Stvaralački rad u I. razredu osnovne škole

Izmišljanje i oponašanje malih ritmičkih cjelina govorom (Makjanić, 1987):

a) Oponašanje ritmičkih motiva

Ako nastavnik improvizira male ritmički naglašene sastave glasovima, riječima, slogovima ili rečenicama, učenici ih prihvaćaju kao vesele igre i rado ih oponašaju. S učiteljem predlažu tko će što izvesti, pojedinac ili veće i manje skupine istodobno. Unaprijed se dogovaraju koliko će se puta koji dio ponavljati i kojom će se dinamikom izgovarati.

b) *Ritmički sastavi vokalima*

Potaknut učiteljevim ritmičkim igrama, učenik odmah stvara svoje prve ritmičke improvizacije. On sam odabire izvodače i dinamiku.

c) *Igre suglasnicima*

Ritmičke igre suglasnicima pomažu i razvoju ritmičke osjetljivosti i govornim sposobnostima učenika. Velik broj njihovih kombinacija su zanimljive igre, kao dobro izgovaranje, piskanje ili šištanje koje često prelazi u stvaranje onomatopeja. Učenici se nadmeću u raznim sastavima, izabiru najbolje i dogovaraju način izvedbe. Stvaralac je obično dirigent izvođenja kojem se svi pokoravaju. Potrebno je napomenuti kako učenici nikad svoje ili tuđe sastave ne izgovaraju monotono recitirajući, već s mnogo temperamenta i mijenjanjem dinamike podižu ili spuštaju i visinu izgovaranja.

d) *Igre slogovima*

Nasumce izabrani slogovi obično su stalno prisutni u dječjim improvizacijama. Ako su djeca predvođena trenutnim vođom, oni u tren mogu skandirati (čitati stihove po ritmu) veće ili manje cjeline koje postaju složni ritmički govor popraćen lupkanjem, pljeskanjem ili tapkanjem. Na poticaj učitelja improvizacije postaju sve raznovrsnije i bogatije. Zajedničke recitacije prelaze redovito u spontani *crescendo* (sve jače i jače) i *accelerando* (sve brže i brže). Po prijedlogu učitelja učenici kod sličnih zajedničkih izvođenja mogu upotrijebiti i obratne akustičke elemente, pa tada recitacije prelaze u *ritardando* (sve polaganije) i *decrescendo* (sve tiše).

e) *Govorna pratnja kretanju*

Dok jedan učenik izvodi kretanje, ostali ga promatraju i pronalaze rečenice koje prate to kretanje. Do ritmički izgovarane pratnje dolazi kad dijete, koje se kreće, nekoliko puta za redom izvodi iste ritmički naglašene kretanje. Izabire se pratnja najprikladnija ritmu kretanja. Obično ih izvode sami improvizatori. Dok prvi pleše, drugi izgovara svoj ritmički govor i obično ga prati pljeskanjem ili izabranom udaraljkom.

f) Ritam govora određuje ritam kretanja

Kao što govor prati kretanje, tako kretanje može pratiti ritam, a približno i sadržaj govora. Put je sada obrnut. Najprije se izmišlja prigodan ritam. Kad je sastavljen, stvaralac ga ponavlja nekoliko puta. Drugi učenici pamte govornu cjelinu i izmišljaju kretanje.

g) Ritmičke rečenice i glasanja

Na poticaj učitelja, koji daje jedan primjer rečenice u ritmu kojom opisuje onomatopeju koju želi, dječja mašta odmah stvara velik broj živahnih sastava. Onaj koji sastavi svoj ulomak izgovara ritam i broji dobe na koje se javljaju manje ili veće skupine izvođača. Svaka skupina može se zamijeniti i pojedincem ako to želi sastavljač igre.

Improvizacije zvukovima (Makjanić, 1987):

a) Zvukovi oko nas

Radnje koje izvodimo imaju svoj zvuk koji ih prati. Osluškuju se redom, imenuju, a zatim pojedinci odmah sastavljaju male skupine radnji. Ostali ih ponovno slušaju i pamte njihove boje. Učenici vrlo rado izvode mnogo radnji, jednu iza druge, po unaprijed sastavljenoj cjelini. Kada je sastavljen slijed radnji, učenik-sastavljač ponavlja zvukove koji ih prate. Zatim izabire suigrače i daje im upute o izvođenju. Kad su izabrani izvođači, on je dirigent koji izgovara rečenice i pokazuje skupine i pojedince koji ga prate određenim zvukovima.

b) Uspoređivanje zvukovnih boja

Stvaranje neodređenih zvukova papirom uvijek je lako ostvarljivo, a učenicima je istodobno i mali odmor. Učitelj upozorava na zvukove listanja, gužvanja, trgana, rezanja ili na razne zvukovne boje novinskog papira, kartona, najlonskog papira i slično. Određuju se skupine „svirača“ i njihovih „instrumenata“. Dirigent-sastavljač zvukovnih boja kombinira ih sa svojim suigračima. Tako nastaju i prvi orkestri.

c) Zajedničko muziciranje s nekoliko skupina svirača

U razgovorima učitelja i učenika pronalaze se novi izvori različitih zvukova, odabiru se skupine srodnih zvukova koji obično dobivaju i nazive, zapisuju se sastavi i izabiru svirači. Izabrani sastavi se uvježbavaju, a često dobivaju svoje nazive.

d) Ozvučeni doživljaji

U razredu se veoma brzo otkriju najbolji imitatori specifičnih zvukova pa uz njihovu pomoć nastaju vesele i raznolike igre zvukovima s dogovorenim naslovima. Oponašanjem brujanja motora, auta, kamiona, zvukova s tramvaja i žagora ljudskih glasova može nastati sastav s naslovom *Buka na ulici*. Pojedinci sastavljaju zvučne cjeline za skladbu ili izabiru zvukovne ugođaje.

Pjevušenje prve melodije (Makjanić, 1987):

a) Pjevušenje

U dječjem prvom pjevušenju ponekad čujemo dio koje pjesme ili igre, ali u većini slučajeva to su njihove spontane improvizacije. One su svakodnevne u predškolsko doba, ali se često gube čim djeca pođu u školu. Kako su pjevušenja vrlo zanimljiv oblik dječjeg glazbenog izražavanja, potrebno je da ih učitelj potiče u rano školsko doba. Slobodno pjevanje je lako uvesti kao sastavni dio uz priču i prepričavanja. Pjevano „pitanje“ samo će u prvi čas začuditi dijete. Ono odmah prihvaća takav način komunikacije i uzvraća svojim pjevanim motivima. Takvi pjevani dijalozi ili prepričavanja neka svakodnevno traju pet minuta, a rezultati će biti iznenađujući. Takvom vrstom spontanih pjevanih motiva i fraza pomalo se oslobađaju i učenici i učitelji, a melodije postaju sve slobodnije i zanimljivije.

b) Prvi melodijski motivi i fraze

Kada učenici čitaju svoje prve tekstove iz početnice, naići će na mjesta koja kao da traže i zovu melodiju, umjesto običnog govora. Poticaj učitelja na pravome mjestu dovoljan je da melodije nastaju. Ako učitelj na izabranom mjestu zapjeva, igra je s veseljem prihvaćena.

c) Nađimo dijelove teksta koje ćemo pjevati

Uz sliku, recitaciju ili priču, zajednički se pronalaze dijelovi koji će se otpjevati. Više nije potrebno da učitelj daje svoju melodiju. Bolje je odmah potaknuti učenike na njihove pjevane improvizacije.

5.2. Stvaralački rad u II. razredu osnovne škole

Sastavljanje ritmičkih cjelina (Makjanić, 1987):

a) Dodaci uz poznatu brojalicu

Učitelj predlaže dodavanje malih govorno-ritmičkih motiva uz brojalice koje su djeca već prethodno naučila. S novim elementima, brojalice postaju živahnije i veselije. Ponovo svi učenici stvaraju svoj ritmički govor, a zatim zajedno izabiru najzanimljivije. Tako u igri razvijaju ritmičku osjetljivost.

b) Ponavljanja dijelova teksta uz dinamičke kontraste

Postoje učenici koji osobito vole pjesme naših pjesnika. Oni predlažu ostalima da ih čitaju i zajedno recitiraju. Skupne recitacije zahtijevaju zajednički ritam izgovaranja, pa ponovljeni srokovi kao da traže dinamičke promjene i promjene broja izvođača. Zajedno s učiteljem zapisuju se oblici, dinamika i skupine ili pojedini recitatori.

c) Izmišljanje većih govornih cjelina

Igrajući se slogovima i riječima u ritmu, učenici sastavljaju veće govorne cjeline u ritmičko-metričke okvire. Izmišljaju stihove kao u lancu i kad jedan počne, drugi odmah nastavlja. U petnaest minuta može nastati sastav grupe učenika drugog razreda. Po dogovoru, svaki učenik ponavlja posljednji dio teksta pred njim. Igra izmišljanja podijeljena je u dva dijela: izmišljanje ritmički naglašenog teksta i u odabir udaraljki koje će pratiti pojedine njegove dijelove.

d) Ritmičke improvizacije udaraljka

Kad učenici sastavljaju govorno-ritmičke cjeline i uz njih lupkaju ili plješću, razvija se ritmička osjetljivost, ali i pamćenje i osjećaj za ravnotežu u glazbenom

izražavanju. Tako učenici mogu spretno i lako izmišljati ritmičke cjeline na udaraljka bez ritmičkog govora.

Oponašanje radnji u ritmičkom slijedu (Makjanić, 1987):

a) Hod, trčanje, skakanje

Kada oponašamo hod čovjeka, ritam hoda nije uvijek jednak. Oponaša se hod čovjeka koji lagano šeće, žuri, ili pak hoda umjerenim korakom. Tada se dodaje i ritam trčanja, poskakivanja i skakanja, kao i zastajkivanje ili šuljanje. Učenici se dijele na izvođače raznih vrsta hoda i promatrače koji pljeskanjem ili udaraljka prate kretanje učenika svake skupine. Tako se ritmičke pratnje uspoređuju s hodom pojedinca. Na kraju se zajednički dogovara slijed radnji te se nakon nekoliko uzastopnih ponavljanja izabiru najbolji ritmički sastavi i u cjelini izvode kao konačan oblik improvizacije.

b) Ritam strojeva

Učenici oponašaju zvukove strojeva i njihovim ponavljanjem sastavljaju njihov ritam. Po želji onih koji su izmislili najbolje sastave, izvode ih svi ili manje skupine.

Govorne dopunjaljke i njihove zvukovne boje (Makjanić, 1987):

a) Ritam riječi i udaraljke

Učitelj odabire i izgovara riječ na koju učenici izmišljaju druge riječi koje asociraju određenu situaciju. Kada se cjelina zapamti, izabiru se udaraljke kojima se prati ritam i stvara određeni ugođaj. Nekoliko puta uzastopnog ponavljanja izgovaranja sastava i izvođenja pratnje na udaraljka, dobiva se točni ritamski sastav.

b) Zvukovni ugođaji

Igra započinje izborom riječi. Prvu riječ može odabrati ili učitelj ili učenik. Ta riječ daje novi ugođaj uz koji učenici odabiru još nekoliko riječi koje taj ugođaj upotpunjuju. Kad su sve riječi izabrane, dodaju im se zvučni efekti.

c) Udaraljke prate slogove riječi

Riječi koje se odabiru imaju jedan ili više slogova. One se zapišu, a svaki ih učenik mora prikazati odabranom udaraljkom, tako da svaki slog označi udarcem. Igra se može proširiti tako da učenik mijenja slijed riječi, a ostali učenici po broju slogova odnosno broju udaraca moraju pogoditi o kojoj se riječi radi.

Sastavljanje zvukovnih pratnji uz slušanu pjesmu (Makjanić, 1987):

a) Dodaje se uvod i završetak pjevanoj pjesmi

Najčešće spontane improvizacije djece uz pjesmu koju slušaju ili pjevaju su pljeskanje i tapkanje. Učitelj treba poticati njihovu želju za takvom vrstom pratnje. On treba predložiti da se ta pratnja unaprijed označi i da se doda kao uvodni ili završni dio na postojeću pjesmu.

b) Dodaci među strofama

Uz pljeskanje i tapkanje, djeca poznatu pjesmu često prate i zviždanjem. Između određenih strofa pjesme, dodaje se zviždanje melodije pjesme kao njezin međudio. Uvodni dio pjesme može se izvesti koracima u glazbenom metru, nakon čega se koraci uključuju i uz pjevanje. Između strofa izvodi se zviždanje melodije, a kao završetak se ponovno izvode koraci u glazbenom metru.

c) Glasanje uz pjesmu

Učenici se kao dobri imitatori često rado nadmeću u oponašanju pojedinih životinja, ptica i raznih zvukova. Neki od njih želju za glasanjem mogu izdovoljiti u odabranom času uz odgovarajuću pjesmu. Kad se nađu najbolji, dogovaraju se gdje će se koji imitator u pjesmi javiti.

d) Dodaci kao isticanje karaktera pjesme

Nakon slušanja neke pjesme, obično s učenicima raspravljamo o njenom sadržaju i karakteru. Kako su učenici različiti, tako vole i različite vrste pjesama. Neki više vole lirske pjesme, drugi koračnice, a treći pak šaljive pjesme. Na primjer, dodavanjem udaraljki u dijelove pjesme možemo posebno istaknuti njen sadržaj i karakter.

Pjevanje završetka nedovršenoj pjesmici (Makjanić, 1987):

a) Kako otpjevati kraj

Ako su učenici pjevušili melodije, pjevali male melodijske sekvence kao dijaloge i svakodnevno pet minuta razgovarali međusobno pjevajući, neće im biti teško da pronađu pjevni završetak melodiji koju počinje učitelj. Učenici rado prihvaćaju ovakvu igru, te se nadmeću tko će izmisliti ljepšu melodiju za kraj pjesme. Taj kraj pjesme je posljednji melodijski motiv ili fraza cijele pjesme. Igra se odvija na način da učitelj na ploču zapiše tekst pjesme i otpjeva njen dio, a izabrani učenik nastavlja pjevati tamo gdje je učitelj prestao.

b) Što ljepši kraj

Učenici osmišljavaju kraj određene pjesme, a zatim raspravljaju o što boljem rješenju, odnosno odabiru najljepšeg kraja. U takvim razmišljanjima osim dodavanja melodije, učenici mijenjaju i tekst koji je predložio učitelj.

5.3. Stvaralački rad u III. razredu osnovne škole

Improvizacije uz pjesmu (Makjanić, 1987):

a) Realizacija ritma i glazbenog metra

Učenici bi već trebali biti naviknuti da vođeni učiteljem uz pjesmu koju pjevaju izvode njen metar i ritam. Tada će takvo svoje znanje znati primijeniti i u svojim improvizacijama. *U trećem razredu nebi smjelo biti teško sastaviti ritmičko-metričku pratnju uz odabranu pjesmu potpuno samostalno.* Učenici sami zapisuju shemu sviranja, a ako u zapisivanje nisu sigurni pomaže im učitelj. Učenici svaki na svoj način, na izabranu pjesmu sastavljaju pratnju.

b) Slobodnije ritmičke pratnje udaraljka

Ako učenik sam često izvodi ritam pjesama koje sluša, postaje spremniji i samostalniji u interpretaciji tuđih i vlastitih ritmičkih sastava. Kako učenici postepeno osjećaju glazbene oblike, tako i unutar njih zamjećuju i njihovu ravnotežu,

pa malo po malo učenik sam stvara slobodne ritmičke figure. Učenik se često igra dijelom ritma pjesme, uz koji stvara i svoj samostalni ritmički dio.

c) Udaraljke izvode tonove po trajanju

Nakon što učenik usvaja ritmičku osjetljivost i ritmičko pamćenje, počinje raspoznavati tonove po trajanju. To se primjećuje kada učenikov prijedlog za realizaciju slušanog ritma udaraljka postaje sve precizniji. Udaraljke se izabiru po duljini zvuka, pa tako pri izboru za izvođenje tonova po trajanju uz izabranu pjesmu, one se često izmjenjuju.

d) Ritmički motivi kao posebni efekti uz pjesmu

Učenici ritmička ostvarenja primjenjuju i upotrebljavaju u svojim sastavima. Tako se za pratnju u izabranoj pjesmi odabiru različiti instrumenti koji opisuju ritmički motiv.

e) Pjevana pratnja uz pjesmu

Nakon što se učenici osjećaju sigurno u pjevanje odgovaranjem na učiteljevo postavljeno pitanje, nastaju prvi pokušaji pjevanih motiva kao pratnja nekoj pjesmi. Premda takve improvizacije nisu sastavljene prema pravilima harmonije, takav način istraživanja kod djece je uvijek važno poticati.

Sastavljanje brojalica (Makjanić, 1987):

a) Novi tekst uz poznate brojalice

Iako neki pedagozi smatraju da su brojalice nezanimljive djeci trećeg razreda, većina ih učenika voli, osobito kad mogu sami dodati i svoj dio teksta. Učenike treba poticati u izmišljanju novog teksta te im dopustiti da se okušaju u različitim igrama zvukova i rima.

b) Umetaljke unutar brojalice

Nakon što učenici ponove izabranu brojalicu, treba im dopustiti da se igraju dijelovima njenog teksta. Tako će njihovim improvizacijama nastati novi dodaci, odnosno tekst uz već postojeći.

c) Sastavljanje brojalice

Učitelj treba poticati učenike na dodavanje novih riječi ili srokova, kako bi imali mogućnost izmisliti govorni oblik poput brojalice. Nakon što se takva brojalica sastavi, slijedi njeno izgovaranje, a zatim i zapisivanje.

Sastavljanje ritmičkih cjelina po određenome modelu (Makjanić, 1987):

a) Ponovi moje, dodaj svoje

S učenicima se prvo dogovara vrsta mjere, a zatim se odabire tko će ih i kako će ih izvoditi. Ostali učenici uz glazbeni metar improviziraju svoju ritmičku frazu, nakon čega se odabire najbolja koja će služiti kao početni dio za improvizaciju.

b) Ritmičke fraze određenog oblika

Kada se predlaže shema za improvizaciju ritma, oznake za fraze mogu se označavati lukovima. Nad svaki luk dođe slovo abecede koje prikazuje iste ili različite dijelove ritma. Takve oznake prvi daje učitelj, a zatim i učenici sami. Oni zapisuju sheme za vlastiti sastavak, ali im se može dati i mogućnost da ih zapisuju jedan drugome.

Stvaranje pjesme s tekstom (Makjanić, 1987):

a) Odgovor na pitanje

Tekst za pjevanje se učenicima predloži na ploči ili slogovima u notnom crtovlju. Zadatak učenika je da otpjeva odgovor na pitanje učitelja. Dakle, prvi dio teksta pjeva učitelj, a učenik odgovara svojom melodijom. Bitno je da učenici prate smjer melodije. Pjesma se nekoliko puta ponavlja, a zatim i zapisuje.

b) Sastavljanje melodije na ritmizirani tekst

Ritmizirani tekst učitelj mora predložiti učenicima, a oni ga naučiti napamet. Nakon što ga nauče, svaki od njih pjeva svoju melodiju.

c) Ritmiziranje melodije

Učenici vole ritmizirati melodije, jer svaki može naći svoje rješenje od velikog broja mogućih. Teškoća učitelju može biti u tome kako da učenicima predoči melodiju. Dajemo tri načina označavanja melodije – solmizacijskim slogovima u crtovlju, modulatorom sa slogovima od kojih je sastavljena melodija i uobičajenim notnim zapisom. Svaki se učitelj, ovisno o razredu i njegovom mišljenju, opredjeljuje za način koji mu se čini najučinkovitiji. Učitelj melodiju pjeva nekoliko puta kako bi učenici mogli promatrati svaki ton koji učitelj pokazuje i pjeva, te kako bi na kraju melodiju mogli i ponoviti.

d) Dotjerivanje teksta i stvaranje melodije

Učenicima se omogućuje da sami pronađu tekstove koje žele ritmizirati, naravno, uz vođenje učitelja. Pošto nisu svi tekstovi ritmički zanimljivi, oni se mogu nadopunjavati ponavljanjem nekih dijelova. Također, možemo promijeniti slijed riječi, ali i izostaviti neke strofe radi ritmičko-metričkih prilagodbi.

6. ZAKLJUČAK

Učitelji svojim djelovanjem žele pomoći učenicima i obogatiti njihov život. U suvremenoj se nastavi želi pozitivno utjecati na cjelokupni razvoj učenika. Treba im se omogućiti da odrastu u cjelovite, sposobne i stvaralačke ličnosti. Druženje s učenicima i sami trebamo shvatiti kao stvaralački proces u kojem je najbitnija radost sudjelovanja. Tako učenicima treba pružiti mogućnosti za istraživanja, stvaralaštvo i samoizražavnje i poticati ih u njihovom vlastitom stvaralaštvu.

Saznali smo da učenici vrlo rado sudjeluju u glazbeno-stvaralačkim aktivnostima pa bi im se trebalo omogućiti da se one češće provode u nastavi glazbe. Ne samo zbog razvoja učeničkih stvaralačkih glazbenih sposobnosti, već i zbog mogućnosti da se kombiniranjem zadanog i improviziranog ritma ili melodije još uspješnije razvijaju intonativne i ritamske vještine koje su učenicima potrebne za svjesno pjevanje, slušanje, improviziranje. Razvijanjem ritamskih i intonacijskih vještina cilj nam je doći do svjesne aktivnosti učenika, a do toga je moguće doći jedino ustrajnom vježbom. U tome nam pomažu zadaci glazbenog stvaralaštva, jer je učenicima mnogo lakše i zanimljivije baviti se vježbama ritma i intonacije kada sami pjevanjem ili izvođenjem ritma osmišljavaju zadatke i obrasce.

PRIMJER NASTAVNOG SATA GLAZBENOG STVARALAŠTVA

NAZIV ŠKOLE:		Razred:
UČITELJ/ICA:		Nadnevak:
NASTAVNI PREDMET: Glazbena kultura		Br. nast. jedinice:

Nastavno područje:	SVIRANJE, GLAZBENA KREATIVNOST
Nastavna jedinica:	SAT GLAZBENOG STVARALAŠTVA

ZADAĆE NASTAVNOG SATA		
MATERIJALNE	FUNKCIONALNE	ODGOJNE
- upoznati, iskušati, definirati i razlikovati zvučnu boju raznih glazbala i upotrijebiti ih u novoj, neobičnoj situaciji glazbene ilustracije	- razvijati sposobnost glazbenog izraza u području stvaralaštva - istraživati zvučnu boju i načine primjene - ovladati vještinom sviranja	- poticati ljubav i interes prema skupnom muziciranju i potrebu za glazbenim izrazom i povjerenje u osobne glazbene sposobnosti

TIJEK NASTAVNOG SATA	
<p>Uvodni dio sata</p> <p>1. Razgovor o jeseni, jesenskim aktivnostima, bojama i zvukovima.</p> <p>Glavni dio sata</p> <p>2. Učitelj čita odabrani tekst (izražajno, promjenom intonacije glasa).</p> <p>3. Razgovor o tekstu i analiza.</p> <p>4. Ponovljeno čitanje teksta, čita učitelj, učenici gledaju tekst u udžbeniku.</p> <p>5. Učenici čitaju ili otprilike izgovaraju tekst uz dinamičke kontraste.</p> <p>6. Učitelj ponudi nekoliko glazbala. Na svakom od njih odsvira nekoliko tonova. Razgovara s učenicima o karakteru likova i pojava iz teksta, ali i zvuka ponuđenih glazbala. Učenici određuju kojem liku i pojavi odgovara određeno glazbalo (prema zvuku i karakteru).</p> <p>7. Dogovorenim glazbalima se sviraju likovi i pojave kojima pripadaju.</p> <p>8. Čitanje teksta uz javljanje odgovarajućih glazbala (koja su dodijeljena određenom liku i pojavi) u trenutku kad tekst nekog lika i pojave nastupa ili nakon što se oglase.</p> <p>9. Ponovno izvođenje teksta uz sviranje, ali uz dodatak glasova (oponašanje laveža psa, zviždanja i skakutanja djevojčice Ivane i slično).</p> <p>10. Na kraju, izvođenje cijele priče po ulogama uz glazbala i oponašajuće glasove.</p>	<p>NASTAVNE METODE I STRATEGIJE</p> <p>1. razgovor 2. rad s tekstem</p> <p>- postupak slušnog dojma - razgovor - ponavljanja dijelova teksta uz dinamičke kontraste - sviranje i glasanje uz priču - glazbena kreativnost</p>
	<p>OBLICI RADA U NASTAVI</p> <p>1. frontalni 2. individualni 3. grupni</p>
	<p>NASTAVNI MEDIJI I DIDAKTIČKI MATERIJAL</p> <p>- književni tekst - ploča - Orffov instrumentarij</p>

Završni dio sata

11. Izvođenje cijele priče po ulogama uz glazbala i oponašajuće glasove, ali bez čitanja teksta. Učenici moraju gledati u tekst, ali ga ne čitaju glasno, već u sebi kako bi znali kad su na redu sa svojim likom ili pojavom i umjesto čitanja svoga teksta sviraju na svojem glazbalu.

METODIČKE UPUTE**IVANIN JESENSKI DAN**

Jednog jesenskog jutra, djevojčica Ivana je zijevajući ustala iz kreveta. Ubrzo se razbudila jer je vidjela da je umjesto kiše, napokon zasjalo sunce. Odlučila je da će ovakav prekrasan dan provesti u prirodi. U tren oka Ivana se našla na livadi, kojom je veselo skakutala i živahno zviždala. Brala je kestene, a lagani povjetarac mrsio joj je kosu. Pažnju su joj odvucli čudnovati zvukovi iz daljine. Skrenula je na puteljak, a zvukovi su se čuli sve glasnije i glasnije. Kada je došla već sasvim blizu, ugledala je radnike kako kose žito. Odlučila je i sama to isprobati. Zatim je nedaleko od polja ugledala pastira kako zove svoje stado: „Aldo, pomogni mi potjerati ovce, sprema se oluja“. Kada je Ivana shvatila da će početi kiša, tužno se odlučila krenuti kući. Kako je krenula prečicom kroz šumu, tako ju je pratila lagana kišica. Sve dok kiša nije počela sve jače padati, pa se Ivana odlučila sakriti pod krošnju velikog drveta. Ubrzo je kiša prestala i Ivana je odlučila nastaviti svoju jesensku pustolovinu. Krenula je dublje u šumu i naišla na potok. Pokraj potoka su veselo kreketale žabe. Iz daljine je ponovno začula čudnovati zvuk. Hodala je uz potok, a zvukovi su bili sve glasniji. Ugledala je mlin. Taj zvuk joj je bio toliko ugodan, a ona toliko umorna da se odlučila malo odmoriti. Ubrzo je utonula u san. Počela je sanjati čudnovati san. Ugledala je amazonsko pleme kako pleše svoj jesenski ples. Odjednom se Ivana probudi. Pogleda oko sebe i trčećim korakom krene kući kako bi mami ispričala svoje neobične doživljaje.

LITERATURA

1. Arar, Lj., Rački, Ž. (2003). Priroda kreativnosti. Dostupno na web stranici: <http://hrcak.srce.hr/12733>. [Preuzeto dana 13.7.2015.]
2. Guilford, J. P. (1950). Creativity. *American Psychologist*, Volume 5, Issue 9, 444-454.
3. Knjiga radova – Priručnik za sadašnje i buduće učiteljice i učitelje (2009). Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju. Zagreb: Profil.
4. Košta, T., Desnica, R. (2013). Utjecaj važnijih europskih glazbenih pedagoga na razvoj nastave glazbe u Hrvatskoj i Sloveniji u drugoj polovici 20. stoljeća. Dostupno na web stranici: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=181267&lang=en. [Preuzeto dana 17.8.2015.]
5. Lissa, Z. (1969). Estetika glazbe. Zagreb: Naprijed.
6. Marjanović, A. (1972). Suvremena shvaćanja o stvaralaštvu. U: *Kreativnost mladih i slobodno vrijeme*. Zagreb: Centar za suvremeni odgoj.
7. Miel, A. (1968). Kreativnost u nastavi. Sarajevo: Svjetlost.
8. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006). Dostupno na web stranici: public.mzos.hr/fgs.axd?id=14181. [Preuzeto dana 15.6.2015.]
9. Novačić, Kutnjak, Njirić, Makjanić (1987). Glazbena kultura u prvom, drugom i trećem razredu osnovne škole. Zagreb: Školska knjiga.
10. Polić, M. (1993). Odgoj i svije(s)t. Zagreb: Hrvatsko filozofsko društvo.
11. Rogers, C. (1985). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 2:95-103.
12. Rojko, P. (2004). Metodika glazbene nastave – praksa I. dio. Zagreb: ITG.

13. Svalina, V. (2010). Dječje stvaralaštvo u nastavi glazbe. Dostupno na web stranici: https://bib.irb.hr/datoteka/478180.Djeje_stvaralatvo_u_nastavi_glazbe_-_Subotica_23.-_25.09._2010.pdf. [Preuzeto dana 6.7.2015.]
14. Šamanić, S. (n.d.). Glazbeni ključ. Dostupno na web stranici: https://bib.irb.hr/datoteka/611198.Lektorirani_Prirunik1.pdf. [Preuzeto dana 20.6.2015.]
15. Taylor, I. (1959). A Transactional Approach to Creativity and Its Implications for Education. Dostupno na web stranici: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED043898.pdf>. [Preuzeto dana 3.7.2015.]
16. Torrance, E. P. (1962). Guiding Creative Talent. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
17. Vidulin-Orbanić, S. (2008). Glazbenom umjetnošću prema cjeloživotnom učenju. Dostupno na web stranici: <http://www.hrfd.hr/documents/06-met-27-vidulin-orbanic-pdf.pdf>. [Preuzeto dana 17.8.2015.]

POPIS PRILOGA

- Slika 1 (str. 10) Razredna klima međusobnog poštivanja i prihvaćanja.
Dostupno na web stranici:
https://www.sri.com/sites/default/files/styles/slide_home_main/public/project/slides/teacher-students-bpd-istock_000027506262small.jpg?itok=2lQGBfpf.
[Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 2 (str. 11) Dječji doživljaji glazbe. Dostupno na web stranici:
http://www.min-kulture.hr/userdocsimages/Ruksak%20pun%20kulture/IMG_8926.JPG.
[Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 3 (str. 12) Dječji školski zbor. Dostupno na web stranici:
<http://www.ogs-ajug-matic-ri.skole.hr/upload/ogs-ajug-matic-ri/images/static3/613/Image/22a.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 4 (str. 12) Dječji školski folklor. Dostupno na web stranici:
http://www.vgdanas.hr/slike/clanci/6_2014/smotricfolkloric.jpg. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 5 (str. 13) Dječja vokalno – instrumentalna skupina. Dostupno na web stranici: <http://i.ytimg.com/vi/6CPHnZV0K-k/maxresdefault.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 6 (str. 13) Dječja glazbena priredba. Dostupno na web stranici:
<http://prigorski.hr/wp-content/uploads/2015/06/P6114029-1024x768.jpg>.
[Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 7 (str. 14) Glazbena učionica. Dostupno na web stranici:
<http://www.wilsonsd.org/cms/lib01/PA01000270/Centricity/Domain/468/Mvc-004s.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]

- Slika 8 (str. 17) Naslovna stranica NPIP-a za OŠ. Dostupno na web stranici: <http://mediji.hr/wp-content/uploads/2013/01/nastavni-plan-i-program-za-osnovnu-skolu.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 9 (str. 26) Dječje improviziranje i stvaranje glazbe. Dostupno na web stranici: <http://www.parksandpeople.org/files/pages/Kids%20playing%20music%20in%20meadow-2.JPG>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 10 (str. 27) Grupna glazbena aktivnost. Dostupno na web stranici: https://i.ytimg.com/vi/DELHMnb_wb8/hqdefault.jpg. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 11 (str. 28) Glazbena improvizacija djece najmlađe dobi. Dostupno na web stranici: <http://www.no-ta.si/img/slide/glasbeni-vrtec-orffov-instrumentarij-1.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 12 (str. 29) Carl Orff. Dostupno na web stranici: <http://www.orff.org.uk/uploads/Carl%20Orff.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 13 (str. 30) Orffov instrumentarij. Dostupno na web stranici: <http://www.hercegova-trgovina.hr/wp-content/uploads/2015/04/orff-18.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]
- Slika 14 (str. 32) Zajedničko sudjelovanje učitelja i učenika u zvukovnoj igri. Dostupno na web stranici: <http://aef4kids.com/wp-content/uploads/2014/10/Alyse.3rd.jpg>. [Preuzeto dana 28.10.2015.]

Kratka biografska bilješka

Rođena sam 18. svibnja 1991. godine u Zagrebu. Prva tri razreda osnovnog obrazovanja stekla sam u Koprivnici, u osnovnoj školi Antun Nemčić Gostovinski. Od 2001. godine živim u Kanadi, gdje sam stekla ostatak osnovnog obrazovanja. 2006. godine vraćam se u Republiku Hrvatsku gdje odlučujem upisati jezičnu gimnaziju Fran Galović u Koprivnici. Završetkom srednje škole, 2010., kao redovni student upisujem Učiteljski studij, modul informatika na Učiteljskom fakultetu Zagreb, Odsjek Čakovec.

Izjava o samostalnoj izradi rada

Izjavljujem da sam sama izradila diplomski rad koristeći se literaturom i vlastitim znanjem.
